

Asztalos Péter

A jól képzett munkaerő a gazdasági sikerek kulcsa

A magyar társadalomban számos olyan növekedési tartalék azonosítható, amelyek az oktatási rendszer erősítésével kihasználhatók lennének. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelése, a korai iskolaelhagyás csökkentése és a kezdeti hátrányok csökkentése egyaránt hozzá tudna járulni a gazdaság és a társadalom fenntartható fejlődéséhez.

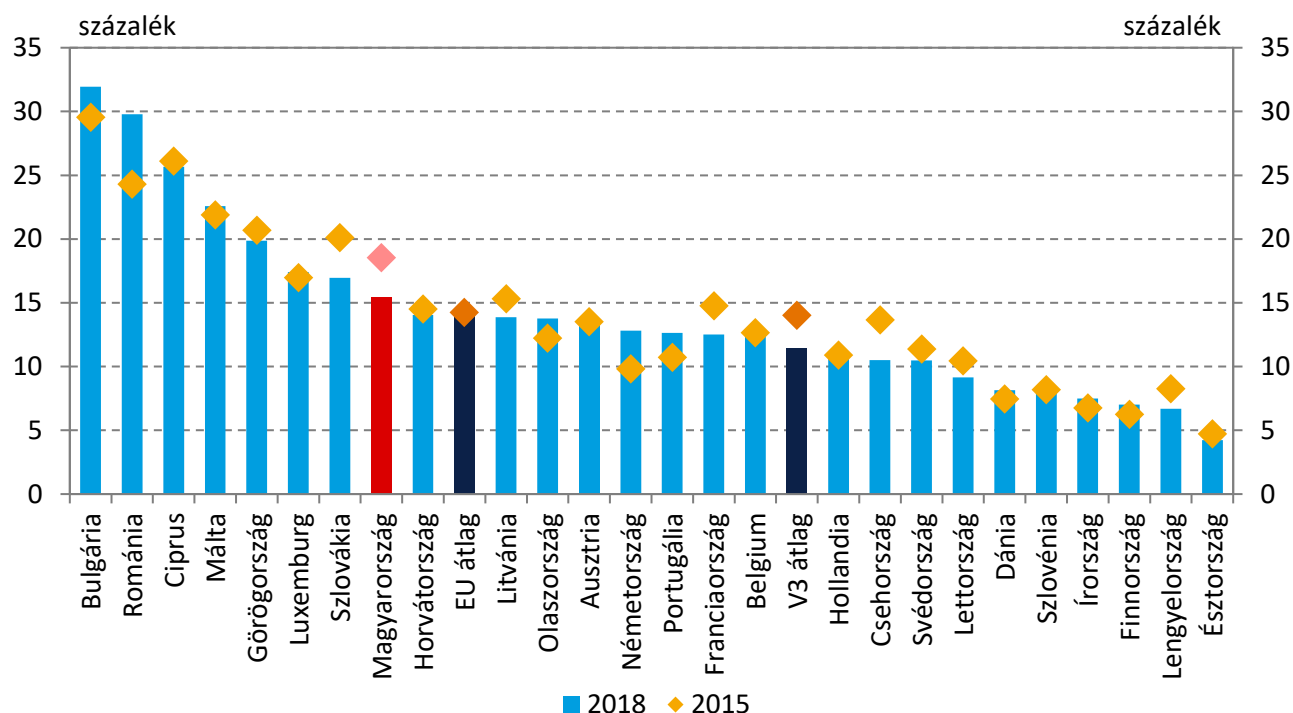
A társadalmi fenntarthatóság kulcskérdése, hogy az adott társadalom rendelkezik-e olyan oktatási rendszerrel, ami hosszú távon is biztosítani tudja a folyamatos fejlődéshez szükséges képzett humán tőke megfelelő rendelkezésre állását. Az iskolában megszerzett tudás és az elsajátított készségek biztosítják az egyének számára az alapot, amelyre építik karrierjüket. A társadalom képzettségi szerkezete döntően befolyásolja a gazdaság lehetőségeit, hiszen a fenntartható növekedés alapfeltétele a megfelelően képzett munkaerő jelenléte a munkaerőpiacon. Az oktatási rendszer feladata továbbá, hogy lehetőséget teremtsen a tehetséges és szorgalmas diákoknak a kitörésre, és így biztosítsa a társadalmon belüli mobilitást. Az MNB kiemelten foglalkozik a társadalmi fenntarthatóság és a képzettség kérdésével az első ízben megjelent [Fenntarthatósági jelentésében](#) is. E szakmai cikk célja, hogy bemutassa a magyar társadalom képzettségi szerkezetét és az oktatási rendszer társadalmi mobilitásra gyakorolt hatását, illetve, hogy azonosítsa azokat a pontokat, amelyek erősítésével növekedési tartalékok szabadíthatók fel hazánkban.

A gyengébben teljesítő diákok felzárkóztatása jelentősen javíthatja az átlagos teljesítményt

A PISA tesztek eredményei alapján hazánkban az egyik legmeghatározóbb az Európai Unióban a diákok társadalmi-gazdasági háttere az oktatási eredményekben. A társadalmi-gazdasági szempontból a jómódú és szűkösebb körülmények között élő diákok eredményei között Magyarország esetében volt a legnagyobb különbség (126 pont) az uniós országok között. A PISA teszteken a minimálisan elvárt szintet egyik tantárgyból sem elérők (ún. alulteljesítők) aránya 15,5 százalék volt 2018-ban Magyarországon (1. ábra), ami 3 százalékponttal alacsonyabb a megelőző felmérés esetén mért aránynál, ám még így is magasabb az uniós (14,1 százalék) és a hazánkhoz hasonlóan számottevő csökkenést elérő régiós országok (11,4 százalék) átlagánál. Az alulteljesítő diákok Magyarországon gyakran koncentrálnak egyes iskolákban: az intézményeken belüli szórás hazánkban jelentősen kisebb volt a nemzetközi és a

régiós átlagnál, miközben az intézmények közötti szórás az egyik legmagasabb értéket vette fel a felmérésben résztvevő országok között.

1. ábra: A PISA felméréseken mindhárom területen alulteljesítők aránya

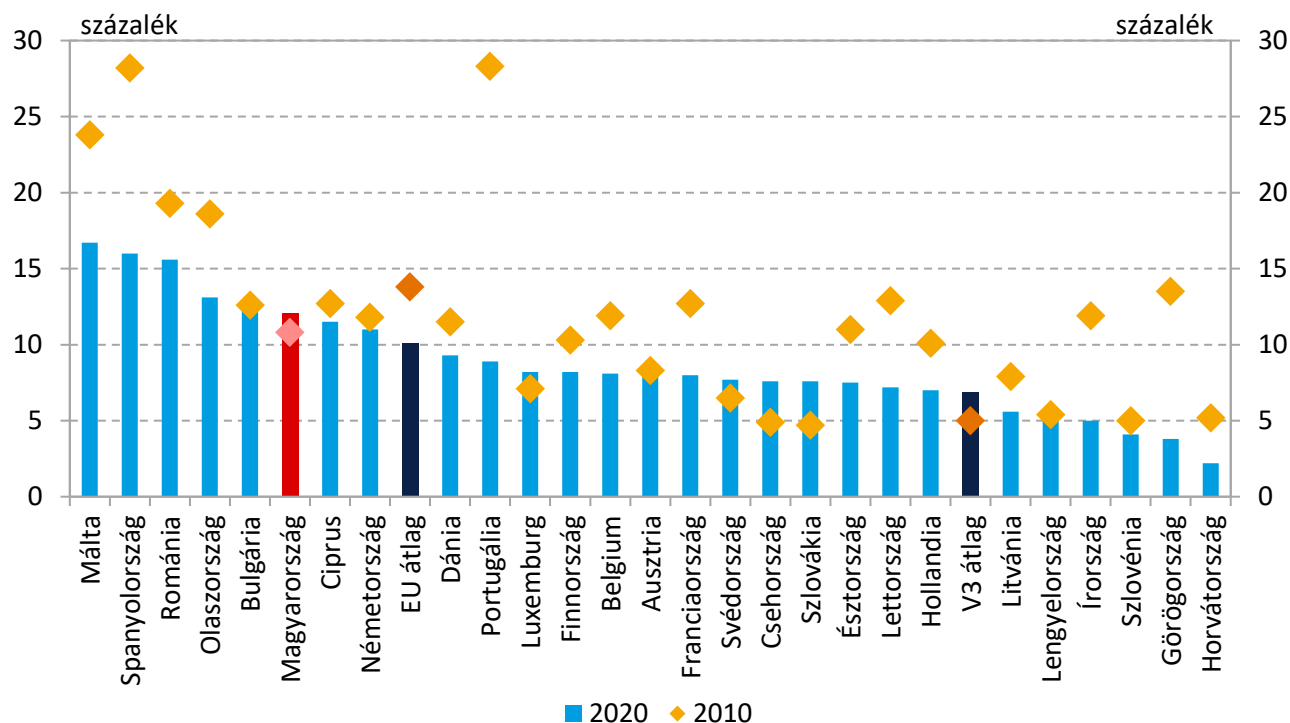

Megjegyzés: Az 1-es vagy az alatti kompetenciaszintet elérők aránya; Spanyolország nem szerepelt a 2018-as szövegértési felmérésen. Forrás: OECD

A korai iskolaelhagyók aránya hazánkban számottevően magasabb, mint a többi visegrádi ország esetében (2. ábra). A végzettség nélküli iskolaelhagyás mértéke hazánkban 12,1 százalék volt 2020-ban, ami magasabb az uniós (10,1 százalékos) és a régiós (6,9 százalékos) átlagnál, illetve kismértékben a 2010-es hazai szintnél is. A korai iskolaelhagyás mértéke területileg egyenlőtlen képet mutat: miközben Budapesten csupán a diákok 4,3 százaléka hagyta el az iskolát végzettség nélkül, addig ez az arány minden más régióban meghaladja a 9 százalékos szintet, Észak-Magyarországon pedig eléri a 21,5 százalékot. Hazánkban magasabb a régiós és uniós szintnél azon fiatalok aránya, akik nem vesznek részt sem foglalkoztatásban, sem oktatásban vagy képzésben (NEET – neither in employment nor in education and training). A 15–24 éves korosztályba tartozó fiatalok 11,7 százaléka számít NEET-nek hazánkban, akik közül 6,6 százalékpontnyi fiatal keres munkát. A NEET fiatalok területi eloszlása hasonló a korai iskolaelhagyókéhoz: Budapesten a legalacsonyabb az arány (6,8

százalék), míg a gazdaságilag elmaradottabb régiókban (Észak-Magyarország, Észak-Alföld) ez ennek több mint a duplája.

2. ábra: Korai iskolaelhagyók aránya (2020)

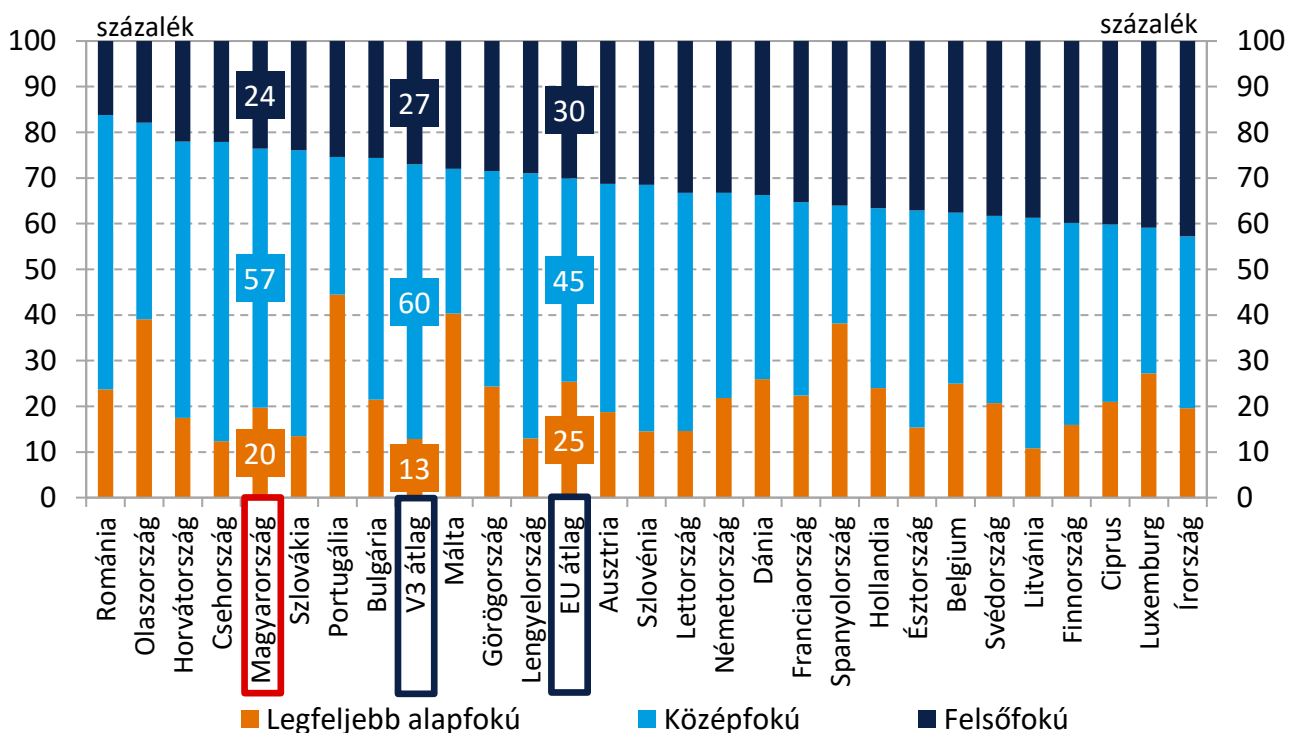
Megjegyzés: Azon diákok aránya a 18–24 korosztályban, akik legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkeznek és nem vesznek részt további oktatásban vagy képzésben. Forrás: Eurostat.

Több műszaki és IT területen végzett diplomásra lenne szükség

Magyarországon a felsőfokú és az alapfokú végzettségűek aránya uniós összehasonlításban alacsony, a középfokúaké – a többi visegrádi országhoz hasonlóan – pedig meglehetősen magas (3. ábra). A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya közel két és félszeresére növekedett Magyarországon 1997 és 2020 között (10 százalékról 24 százalékra), azonban még így is elmarad a régiós (27 százalék) és az uniós (30 százalék) átlagról. Magyarországon a férfiak 20 százaléka, míg a nők 27 százaléka végzett egyetemet. Európában hasonló mintázat figyelhető meg, ám mindkét hazai érték alacsonyabb az uniós átlagnál (28 százalék és 32 százalék). A 15–64 éves korcsoport 57 százalékának legmagasabb végzettsége középfokú (érettségi, szakvizsga), ami enyhén alacsonyabb a V3 átlagnál (60 százalék), ám 12 százalékponttal meghaladja az uniós átlagot (45 százalék). Hazánkban minden ötödik munkaképes korú személy legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezik, ami alacsonyabb az uniós (25 százalék), ám magasabb a régiós országok (13 százalék) átlagánál.

Magyarországon a negyedik legalacsonyabb volt a reál területen diplomát szerzettek lakosságarányos száma az Európai Unióban 2018-ban. A 20–29 éves korosztályban 1.000 fiatalra 12,2 reál területen szerzett diploma jutott, ami elmarad a többi visegrádi ország 17,1 százalékos és az uniós országok 19,6 százalékos átlagától. Az informatikai képzéseken emelkedő, a műszaki képzéseken stagnáló, míg a természettudományos képzéseken csökkenő trendet mutatott a felvett diákok száma hazánkban 2019-ig. Az emelt szintű érettségire vonatkozó kritérium bevezetése miatt azonban 2020-ban mindhárom területen jelentősen visszaesett a felsőfokú tanulóikat elkezdők száma.

3. ábra: A munkaképes korú lakosság megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint (2020)

Megjegyzés: A 15–64 éves korosztályban.

Forrás: Eurostat.

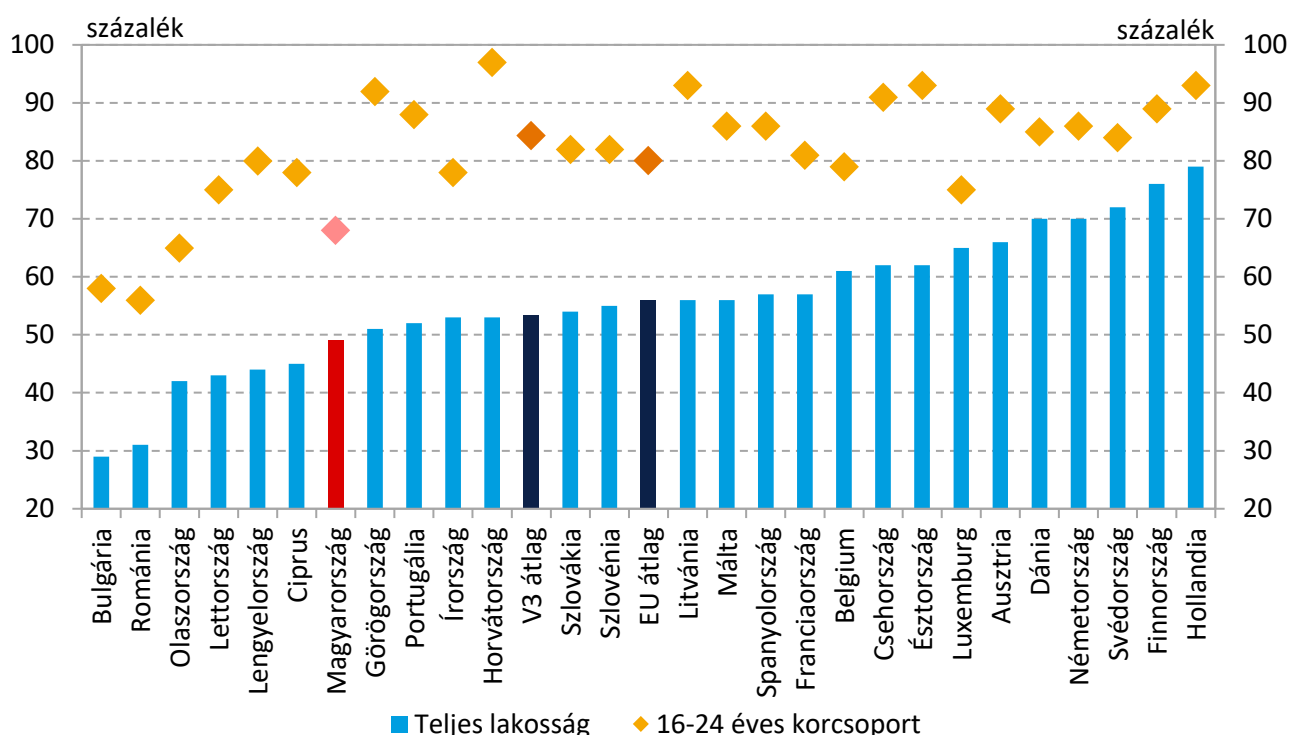
Digitális készségeink egész életünk során javíthatók

A magyar munkaképes korú lakosság készség szintje számolási, szövegértési és IT problémamegoldási területeken nagyjából megfeleltek az OECD országok és a többi visegrádi ország átlagának az OECD PIAAC felmérése szerint. Az alulteljesítők, és azon belül is főként az alulteljesítő nők aránya hazánkban alacsonyabb volt az OECD-átlagnál a számolási feladatok esetében, míg a másik két területen nagyjából megfelelt a nemzetközi átlagnak. Mindhárom teszt esetén az 55–65 éves

korosztályba tartozók érték el a legalacsonyabb átlagpontszámot. Az, hogy a magyar lakosság átlagos készségszintje megfelel a legfejlettebb országokat tömörítő OECD átlagának, arra utal, hogy az alacsonyabb hazai termelékenység mögött nem a munkavállalók alapvető készségeinek hiányai állnak.

A magyar lakosság, és azon belül főként a magyar fiatalok digitális készségei elmaradnak a régiós és az uniós országok átlagos szintjétől az Eurostat felmérése alapján (4. ábra). A magyar lakosság több mint fele nem rendelkezik alapvető digitális készségekkel, miközben a fiatalok (16–24 évesek) közül is csupán a kétharmaduk éri el az alapvető készségszintet. Különösen nagy a hazai elmaradás az alacsony jövedelmű háztartásokban élők esetében: a mediánjövedelem alatti háztartásokban élők csupán 16 százaléka rendelkezik alapfokú digitális készségekkel szemben a 45 százalékos uniós aránnyal. A városi lakosok körében a hazai arány megfelel az uniós átlagnak, ám kisebb vidéki településeken élők esetében megfigyelhető elmaradás ezen a téren.

4. ábra: Legalább alapfokú digitális készségekkel rendelkező lakosok aránya (2019)

Megjegyzés: Alapfokú vagy alapfokú feletti készségekkel rendelkezők aránya.

Forrás: Eurostat.

Az élethosszig tartó tanulásban való részvétel mértéke Magyarországon magasabb a régiós szintnél, ám elmarad az uniós átlagtól. A 25–64 éves korosztály 5 százaléka vett részt 2020-ban a felmérést megelőző 4 hétben valamilyen képzésben, miközben

ez az arány az Európai Unióban átlagosan 9 százalék, a skandináv országokban pedig meghaladja a 20 százalékot is. A képzésben való részvétel jellemzőbb a fiatalabb korosztályban: a 25–34 évesek között a részvételi arány 8 százalék hazánkban, miközben az 55–64 korosztályban már csupán 2 százalék. A nők között hazánkban magasabb a képzésekben résztvevők aránya, ami megfelel az európai tapasztalatoknak.

Az oktatási rendszer a hosszú távú fenntartható fejlődés egyik kulcsa

Összefoglalóan elmondható, hogy a magyar oktatási rendszer hatékonyabb működésével számos olyan tartalék lenne felszabadítható a magyar társadalomban, ami hozzá tudna járulni a fenntartható növekedés megvalósításához. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelése, a korai iskolaelhagyás csökkentése, a digitális és nyelvi készségek fejlesztése, illetve a társadalmi mobilitás erősítése egyaránt elősegítené a társadalmi fenntarthatóság megvalósulását. Mindannyiunk közös érdeke, hogy minden magyar gyermek megkapja az esélyt arra, hogy kibontakoztassa a tehetségét és kihozza magából mindezt, amire képes. Az oktatási rendszer feladata, hogy minden segítséget megadjon ehhez. Az ésszt oktatási rendszer sikerének egyik kulcsa, hogy megbecsül minden gyermeket és nem engedi a leszakadást. Hazánkban is érdemes mindent megtenni azért, hogy minden magyar gyermek kihozhassa magából a maximumot, hiszen csak így tud Magyarország élre törni a napjainkat átszövő globális versenyben.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2021. június 18-án.”